JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Husu, Hanna-Mari; Kumpulainen, Kaisu

Title: Yksilöstä yhteisöön : uusliberalistinen ihannekansalainen maaseutupoliittisessa ohjelmassa

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Valtiotieteellinen yhdistys, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Husu, H.-M., & Kumpulainen, K. (2019, 26.8.2019). Yksilöstä yhteisöön : uusliberalistinen ihannekansalainen maaseutupoliittisessa ohjelmassa. Politiikasta. https://politiikasta.fi/yksilosta-yhteisoon-uusliberalistinen-ihannekansalainen-maaseutupoliittisissa-ohjelmissa/

YKSILÖSTÄ YHTEISÖÖN: UUSLIBERALISTINEN IHANNE-KANSALAINEN MAASEUTU-POLIITTISISSA OHJELMISSA

26.8.2019

26.8.2019 POLITIIKASTA ARTIKKELIT, HANNA-MARI HUSU, KAISU KUMPULAINEN 0

Hanna-Mari Husu
YTT Hanna-Mari Husu toimii sosiologian yliopistonopettajana Jyväskylän yliopistossa.

Kaisu Kumpulainen
YTT Kaisu Kumpulainen on yliopistonopettaja Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa -maisteriohjelmassa (KUMU) Jyväskylän yliopistossa.

Kuva: Roine Piirainen / kuviasuomesta.fi (CC0)

Lukuaika: 5 min.

Uusliberalistinen ideologia on yhä kiinnostuneempi yhteisöistä ja yhteisöllisyydestä yksilön sijasta. Se näkyy maaseutupoliittisissa ohjelmissa, joissa rakennetaan uutta moraalista kansalaisuutta, jossa korostuu velvollisuudentunto, yrittäjähenkisyys ja muutosystävällisyys.

Uusliberalistinen poliittis-taloudellinen ideologia on 1980-luvulta lähtien pyrkinyt purkamaan hyvinvointivaltion roolia ja julkisen sektorin palveluita korvatakseen näitä yksityisillä markkinoilla. Taloudelliset tehokkuusvaatimukset ja uudet hallintatavat ovat tulleet tutuksi Suomessakin Euroopan unionin jäsenyyden myötä. Uusliberalismi näkyy myös kansalaisuuteen ja osallistumiseen liittyvissä vaatimuksissa.

Uusliberalismia on pidetty yksilökeskeisenä ideologiana, jossa korostuu yhtäältä yksilön vastuu ja toisaalta yksilön mahdollisuudet rakentaa omaa elämäänsä. Tämä ilmenee esimerkiksi Britannian pääministeri Margaret Thatcherin tunnetussa tokaisussa ”ei ole olemassa yhteiskuntaa, on vain yksilöitä”.

Selaa arkistoa

Arviot
demokratia
Euroopan unioni
Venäjä
populismi
Suomi
Retoriikka
Turvallisuuspolitiikka
Tutkimus
Yhdysvallat
Yliopisto
Maahanmuutto
Media
Tasa-arvo
Terrorismi
Eurooppa
ilmastonmuutos
Vaalianalyysit
Ranska
Ukrainan kriisi

Uusimmat podcastit

”Kansalaisaloite poliittisen osallistu...
RIINA LUMME & MAIJA SETÄLÄ
00:00 00:00
1. ”Kansalaisaloite poliittisen osalli... 34:43

Sittemmin Thatcherin toteamaa on kyseenalaistettu. Britannian työväenpuolue alkoi puhua yhteisöllisyydestä 1990-luvun alussa osana puolueen uutta linjaa. Myös konservatiivipuolue erityisesti David Cameronin johdolla kiinnostui yhteisöistä. Yksi esimerkki tästä muutoksesta on Britannian 2010-luvun alun Big Society -kokeilu, joka pyrki voimaannuttamaan paikallistason toimijoita.

> *Aktiivisten kansalaisten yhteisöt korvaisivat aiemmin valtiolle kuuluvia toimijoita.*

Tarkoitus oli samalla ajaa alas julkisia palveluita lisäämällä vapaaehtoistoimijoiden, naapurustojen, hyväntekeväisyysjärjestöjen ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden roolia. Aktiivisten kansalaisten yhteisöt korvaisivat aiemmin valtiolle kuuluvia toimijoita. Big Society oli eräänlainen ratkaisu talouskurin, jatkuvien leikkausten ja taloudellisten kriisien aikakaudella.

Uusliberalistisessa yhteiskuntapolitiikassa ja kansalaisyhteiskunnan tasolla fokus on siirtynyt yksilöstä yhteisöön. Yhteisökehittämisestä on tullut suosittu trendi.

Kommunitarianismi ja sosiaalinen pääoma yhteiskuntateoreettisena pohjana

Ratkaisu hyvinvointivaltion roolin kaventumiseen ja sosiaalisiin ongelmiin on yhteisö. Tämän seurauksena yhteisöt idealisoitiin. Uusliberalistisessa kansalaisuus- ja osallistumisideologiassa yhteiskuntateoreettista oppia on haettu sosiologi Amitai Etzionin kommunitarianismista ja sosiaalisen pääoman käsitteestä, nimenomaan sen putnamilaisessa merkityksessä.

Politiikan tutkija Robert D. Putnamin sosiaalisen pääoman käsite kuvaa yhteisöjä ja verkostoja. Sosiaalinen pääoma on keskeistä luottamukselle, vastavuoroisille normeille, hyvin toimiville instituutioille ja ylipäätään yhteiskunnalle. Sosiaalisen pääoman puute taas on yhteydessä kaikkeen siihen, mikä ei yhteiskunnassa toimi.

Sekä kommunitarianismin että sosiaalisen pääoman käsitteen keskiössä ovat yhteisöt, joihin kuuluminen tuottaa mahdollisemman paljon hyvää kansalaisille. Kommunitarianismissa yhteisöön (esimerkiksi perhepiiriin tai muihin ryhmiin) kuuluminen ja osallisuus ovat välttämättömiä ihmisen hyvinvoinnille. Koska yksilöt – jotka ovat luonnostaan sosiaalisia olentoja – voivat paremmin ja ovat tyytyväisempiä yhteisöissä, yhteisöjen vahvistaminen on keskeinen päämäärä.

Uusliberalistisessa kommunitarianismissa yhteisöt pyritään tekemään mahdollisimman houkutteleviksi ja vaihtoehdoiksi valtiojohtoiselle hallintojärjestelmälle.

Kun ihmisten jokapäiväiset verkostot ovat rakentuneet optimaalisella tavalla, jossa tietyt normit jaetaan kollektiivisesti ja luottamus sekä vastavuoroisuus kukoistavat, on seurauksena kasvava talous – varsinkin, jos talouskasvu syntyy ”ilmaiseksi” toimivasta yhteisöllisyydestä ilman, että esimerkiksi hyvinvointivaltiolla ja sen jakamilla resursseilla on asian kanssa tekemistä. Tässä tosin on unohtunut, että sosiaalinen pääoma ja luottamus ovat olleet korkeinta Pohjoismaissa, joissa hyvinvointivaltion rooli on ollut perinteisesti suurin.

Yhteisökehittämistä ylhäältä alas

Yhteisön, osallistumisen ja sosiaalisen pääoman merkitys nähdään nimenomaan paikallistasolta ja kansalaisista lähtevänä toimintana (”bottom to up”). Silti sen

2. ”Suomalainen GCM-keskustelu: Esi... 13:36
3. ”Maakuntauudistus ja vahvan valt... 10:14
4. ”Naispopulistien politiikkaa – 6.9.2... 9:14
5. ”Demokratian hauras sydän – 1.9.... 13:31

Kaikki julkaistut podcastimme löytyvät omalta sivultaan.

Syksyn 2019 vierailujen haku on käynnissä:

keskeiset lähtökohdat muotoillaan ylätasolla, EU:n ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n asiakirjoissa.

> *Yhteisökehittämisestä on tullut suosittu trendi.*

EU:n kansalaisuusasiakirjoja tutkineen politiikan tutkija Katja Mäkisen mukaan kansalaisuus ja osallistuminen sijoitetaan EU:n luomiin valmiisiin kehyksiin, joissa velvollisuudet ja vastuu korostuvat. EU:n tarkoitus ei ole lisätä kansalaisten vallan käyttöä eli mahdollisuuksia vaikuttaa omiin asioihin tai ajaa omia intressejään.

EU:n ja OECD:n tasolta ideologia valuu ministeriöiden kautta poliittisten ohjelmien tasolle ja alkaa ohjata poliittisia käytäntöjä ja resurssien jakoa. Samoin liberaalit ajatuspajat ovat ottaneet yhteisökehittämisen omakseen. Yhteisöä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ajatellaan voitavan tuottaa eliittivetoisesti ylhäältä alaspäin.

Tässä ajattelussa yhteisöt korvaavat vanhanaikaiseksi ja rikkinäiseksi käsitetyn hyvinvointivaltion. Sosiologi Gerard Delantyn mukaan yhteisöt ovat vastakohta yhteiskunnalle ja valtiolle mutta myös yksilökeskeisyydelle.

Yhteisökehittäminen liittyy politiikkaan ja poliittisiin ohjelmiin ja käytäntöihin, joiden pyrkimyksenä on kehittää, parantaa ja voimaannuttaa paikallisyhteisöjä luomalla uusia käytäntöjä, toimintoja ja projekteja esimerkiksi kyläyhteisöissä, naapurustoissa ja asuinalueilla. Tavoitteena on parempi kansalaisuus, jossa yksilöt ja yhteisöt yhdessä osallistuvat toimintaan, sosioekonominen kehitys, hyvinvointi ja muutos.

> *Yhteisö ja sen kehittäminen nähdään myös keinona vastata sosiaalisiin ongelmiin, kuten taloudelliseen kurjistumiseen, sosiaaliseen syrjäytymiseen tai yksinäisyyteen.*

Usein yhteisö ja sen kehittäminen nähdään myös keinona vastata sosiaalisiin ongelmiin, kuten taloudelliseen kurjistumiseen, sosiaaliseen syrjäytymiseen tai yksinäisyyteen. Yksinäisyys on nostettu uusliberalistisessa retoriikassa aikamme keskeiseksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi; kenties, koska yksinäisyys nähdään yksilön tai yhteisön psykologisena puutteena, eikä sen ratkaisemiseksi tarvita yhteiskunnalliset rakenteet tunnistavaa sosiaalipolitiikkaa.

Yhteisökehittämisen roolin korostuminen poliittisissa ohjelmissa ja käytännöissä edustaa muutosta siinä, miten kansalaisuus ymmärretään. Aiemmin kansalaisuuteen liittyvät oikeudet olivat universaaleja: kaikille tarkoitettuja. Nyt korostuu ajatus aktiivisesta kansalaisuudesta, jossa oikeudet tulee ennemminkin ansaita. Yhteisöjen ja aktiivisuuden korostaminen on keino ideologisesti ohjata kansalaisuutta.

> *Korostuu ajatus aktiivisesta kansalaisuudesta, jossa oikeudet tulee ennemminkin ansaita.*

Esimerkiksi hallintotieteilijä Bill Cooke ja maantietelijä Uma Kothari sekä yhteisökehittämisestä kirjoittanut Margeret Ledwith ovat kritisoineet uusliberalistista yhteisöä ihannoivaa lähestymistapaa. Heidän mukaansa sen pyrkimyksenä on oikeuttaa ja siirtää vastuu hyvinvoinnista kansalaisyhteiskunnalle, yhteisöille ja yksilöille piilottaen kysymykset sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja resurssien jakamisesta sekä hiearkkisista valtasuhteista.

Yhteisöjä ihannoiva suuntaus sisältää poliittisia ja ideologisia tavoitteita, jotka liittyvät kysymykseen siitä, millainen yhteisön ja yksilön tulee olla.

Maaseutupoliittiset ohjelmat ja ihanteellinen maaseudun kansalainen

Erilaiset yhteisön, osallistumisen ja kansalaisuuden ideaalit ovat keskeinen osa maaseutupoliittisia ohjelmia, jotka jäljentävät EU:n ja valtionhallinnon alue- ja maaseutupoliittisia visioita ja hallitsevaa poliittista retoriikkaa. Ne kertovat siitä, millainen on ihanteellinen maaseudun asukas. Osin pyrkimys on luoda uudenlaista moraalista toimijuutta ylhäältä alaspäin.

Tutkimuksemme mukaan Suomen Kylätoiminta ry:n valtakunnallisissa kylätoimintaohjelmissa – jotka ovat osa suomalaista maaseutupolitiikkaa ja sisältävät toimenpide-ehdotuksia – näkyy 2000-luvun alkupuolelta 2010-luvun loppupuolelle ohjelma ohjelmalta lisääntyvä aktiivisen kansalaisen vaatimus. Idea on, että maaseudun kyläyhteisöjen tulisi ottaa enemmän vastuuta omien asioidensa järjestämisestä. Valtion vähentynyt tuki ja läsnäolo korvataan aktiivisilla kansalaisilla, joilla on aiempaa enemmän velvollisuuksia.

> *Valtion vähentynyt tuki ja läsnäolo korvataan aktiivisilla kansalaisilla, joilla on aiempaa enemmän velvollisuuksia.*

Kylätoimintaohjelmissa, joita on yhteensä neljä (1. *Kylätoiminnan suuntaviivat 2000–2002*, 2. *Voimaa kuin pienessä kylässä 2003–2007*, 3. *Vastuuta ottava paikallisyhteisö 2008–2013* ja 4. *Voimistuvat kylät, vahvistuvat lähiyhteisöt 2014–2020*), ilmenee kolmenlaista ihannekansalaista koskevaa teemaa.

Ensinnäkin ihannekansalainen on vastuullinen. Vastuu syntyy syvästä rakkaudesta ja lojaaliudesta kotiseutua kohtaan. Ohjelmat ihannoivat yhteisöä ja pyrkivät rakentamaan positiivista identiteettiä ja kiintymystä sitä kohtaan. Yhteisöön kuuluminen ja varsinkin sen hyväksi toimiminen esimerkiksi varaamalla aikaa vapaaehtoisten työtehtävien suorittamiselle nähdään tärkeänä.

Toiseksi aktiivinen yrittäjyys, yritteliäisyys ja yrittäjähenkisyys – yhtenä uusliberalismin keskeisimpänä mantrana – on ohjelmien mukaan yhteisölle hyväksi. Maaseutuyhteisöissä on perinteisesti arvostettu kovaa työtä, ahkeruutta ja vastuullisuutta hyveinä, ja ohjelmat vetoavatkin sopivasti juuri näihin arvoihin. Yrittäjyys kansalaisten omaksumana asenteena luo uusia mahdollisuuksia.

Vaikka maaseudulla onkin ongelmia, kuten väestön vanheneminen, muuttotappio, palveluiden väheneminen ja yksipuolinen elinkeinorakenne, aktiivinen yrittäjyys luo ratkaisuja näihin ongelmiin ilman valtion holhousta. Esimerkiksi palveluiden tuottaminen voisi tapahtua yksityisen yrittäjyyden ehdoilla yhteisön toimesta.

Kolmanneksi ohjelmat arvostavat positiivista, innovatiivista ja muutosystävällistä kansalaisuutta. Maaseutu ei pelkästään profiloidu ruoan tuottajana, vaan tuottaa myös muita hyödykkeitä, kuten kulttuuria (joka tuottaa sosiaalista pääomaa), hyvinvointia, palveluita sekä energiaa.

Myös naapureiden välinen apu tai talkootyö ovat kaikki taloudellisen logiikan kautta ymmärrettäviä vaihdon välineitä. Ohjelmien mukaan kyläyhteisön tekemä työmäärä on valtava, jos se mitattaisiin euroissa.

Samoin esimerkiksi maiseman brändääminen edustaa uusia innovaatioita ja bisnesmahdollisuuksia. Ohjelmien mukaan maaseutu tarjoaa kansalaisilleen

optimistisessa hengessä mahdollisuuden luovuuteen.

Maaseudun ongelmat ohitetaan ohjelmissa nopeasti ja yhteisö pyritään mobilisoimaan tavalla, joka sisältää moraalisen ideaalin kunnon kansalaisuudesta. Kiinnostavaa on, että hyvinvoinnin välttämättömät ehdot sivuutetaan. Hyvinvointi vaatii resursseja, ja koska valtion puoleen ei voi aina kääntyä, niiden ajatellaan tulevan implisiittisesti toimijoiden asenteellisesta muutoksesta, ajankäytön uudelleen organisoimisesta sekä uusien innovaatioiden ja bisnesmahdollisuuksien omaksumisesta.

Ohjelmat esitetään poliittisesti neutraaleina niin, että ne eivät ole vasemmalla tai oikealla. Samoin epätasa-arvoon liittyvät kysymykset sivuutetaan, eikä konflikteja tunnisteta. Tämä strategia pyrkii epäpolitisoimaan ohjelmissa esitetyt asiat ja maaseutupolitiikan, mikä on tyypillinen piirre uusliberaalissa logiikassa.

> *EU:n ja OECD:n yhteisökehittämisen trendit ovat suosittuja ratkaisuja maaseudun haasteisiin, joissa aktiiviset yhteisöt korvaavat aiemmin valtiolle kuuluvia tehtäviä.*

Maaseutupoliittisten ohjelmien analysointi osoittaa, että EU:n ja OECD:n yhteisökehittämisen trendit ovat suosittuja ratkaisuja maaseudun haasteisiin, joissa aktiiviset yhteisöt korvaavat aiemmin valtiolle kuuluvia tehtäviä. Uusliberalistinen ideologia muokkaa sanomaansa poliittisesti helpommin hyväksyttävämpään muotoon: kukaan tuskin vastustaa yhteisöllisyyttä ja yhteisöjen vahvistamista.

Sumuverhon takaa löytyy kuitenkin uusliberalismin perusajatus eli valtion roolin ja palveluiden vähentäminen sekä kapitalistisen logiikan tuominen uusille alueille, mutta myös kansalaisuuden idean muuttaminen.

YTT Hanna-Mari Husu toimii sosiologian yliopistonopettajana Jyväskylän yliopistossa. YTT Kaisu Kumpulainen on yliopistonopettaja Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa -maisteriohjelmassa (KUMU) Jyväskylän yliopistossa.

Kirjoitus perustuu Local Government Studies *-lehdessä julkaistuun* artikkeliin *"Promoting Neoliberal Ideology in Finnish Rural Community Development: the Creation of New Moral Actors"*

Jaa tämä:

Facebook Twitter LinkedIn WhatsApp Reddit Tulosta

Lue myös nämä:

Kolme myyttiä uusliberalismista
15.10.2018

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja valtion ympäristövastuu
10.10.2018

Ovatko Syyriasta palaavat turvallisuusuhka?
8.3.2019

ALUEPOLITIIKKA, EUROOPAN UNIONI, KANSALAISUUS, UUSLIBERALISMI, YRITTÄJYYS

Jätä kommentti

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista.

Kommentti

Nimi *

Sähköposti *

Verkkosivu

Tallenna nimeni, sähköpostiosoitteeni ja verkkosivusto tällä selaimella.

Ilmoita sähköpostilla tulevista kommenteista.

Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

Lähetä kommentti

Seuraa meitä Facebookissa

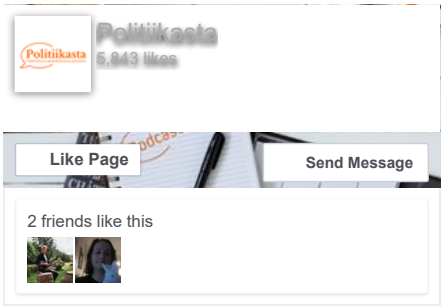

Seuraa meitä

Seuraa meitä Twitterissä

Meistä

- Etusivu
- Mikä?
- Arkisto
- Videot
- Tapahtumat
- Podcastit
- Toimitus
- Kirjoittajat
- Politiikasta kouluissa
- Terms & Privacy Policy

Onko sinulla kysyttävää?

Ota yhteyttä

Syksyn 2019 vierailujen haku on käynnissä

@ Politiikasta.fi ISSN 2323-7090